

Ú V O D

Vývoj polského divadla probíhal obdobně jako u většiny evropských národů — od rudimentárních forem, uplatňujících se při výročních slavnostech, obyčejích a liturgických obřadech našich prapředků, přes středověké náboženské drama, do něhož postupně pronikalo stále více světských prvků, přes plebejské výstupy, renesanční a barokní scénická představení, pořádaná občasně a příležitostnými herci, přes školní a dvorské divadlo — až k zakládání profesionálních souborů a budování stálých scén se speciálním technickým vybavením.

Nepříznivé vnější podmínky, ničivé války, politické a společenské otřesy a zvraty zasahovaly v průběhu dějin do rozvoje kultury, přerušovaly dosavadní vývojovou linii a vedly k navazování nových tradic. Nejvýraznějším mezníkem v dějinách polského divadelnictví bylo otevření Národního divadla v r. 1765; stalo se totiž předělem mezi divadelní kulturou staropolskou a novodobou.

Účast divadla v osvícenském reformním hnutí a dalších demokratiizačních procesech i národně osvobozeneckých zápasech podtrhla jeho úlohu a prestiž, zvýraznila jeho nezastupitelné místo ve společenském dění. Velké myšlenkové a formové obohacení národní divadelní kultury romantickým monumentálním ideovým dramatem dále přispělo k tomu, že se scénické umění stalo potřebou, významnou inspirující složkou v duchovním životě národa.

Další rozhodný podnět a posun zaznamenalo jevištní umění při novém rozkvětu dramatické produkce v mladopolském období na přelomu 19. a 20. století, kdy Stanisław Wyspiański souběžně s velkou reformou evropského divadelnictví proboujel moderní pojetí divadla autonomního a integrovaného. V jeho šlépějích pokračovali po osvobození další novátoři (především L. Schiller), čímž se k tradičně vyspělé dramatické a herecké přidružila avantgardně chápaná režie a scénografie. Dřívější

divadlo s převahou literární složky se měnilo v divadlo inscenátorské, s podstatně větší účastí výtvarné složky.

Od druhé poloviny 19. století rozvíjelo se masověji amatérské i profesionální divadelnictví; bylo zaměřeno na lidového diváka, vesnické ochotnické soubory a scény spjaté s dělnickým hnutím.

Mimořádně ztížené životní podmínky za nacistické okupace si vyžádaly i v divadelním prostředí obrovské ztráty. Scénické poselství však znělo dále, jeho závažnost byla pocíťována tím naléhavěji. Zásluhou obětavé a odvážné tvůrčí práce jevištních umělců, kteří organizovali tajné divadelní školství a ilegální představení po celé zemi, v zajateckých a koncentračních táborech i při vojenských jednotkách v zahraničí, pokračovala výchova nových adeptů Thálie a rozvíjela se avantgardistická tradice poetického divadla, které se zbavovalo zátěže dřívější komercializace, stalo se ideovější a spontánnější. Na tyto proměny mohlo potom navazovat nové ideové zaměření a organizační přestavba divadel v Lidovém Polsku v rámci všeobecné demokratizace kultury.

Nynější práce přináší základní poznatky o vývoji polského divadla od jeho počátků až do současnosti a přispívá k zaplnění citelné mezery v naší odborné literatuře.